

Fackföreningsrörelsen på Kuba

Utgiven av Svensk-Kubanska Föreningen 2005

Förord

Hur är den fackliga rörelsen på Kuba organiserad? Hur arbetar den, och hur ser förhållandet till företagsledningar, myndigheter och det övriga samhället på Kuba ut? Med den här broschyren vill Svensk-Kubanska Föreningen ge intresserade möjlighet att ta del av några grundläggande fakta om fackets historia och nuvarande arbetssätt.

Broschyren består av två delar. Den första är en sammanfattning av en 92-sidig vetenskaplig rapport, författad av *Debra Evenson*, jurist i USA. Denna sammanfattning gjordes av Evensson själv, efter det att rapporten, *Workers in Cuba, Unions & Labor Relations*, publicerats. Utgivare i USA är *Maurice and Jane Sugar Law Center for Economic & Social Justice* i Detroit. På organisationens hemsida, www.sugarlaw.org, går det att beställa den fullständiga rapporten. Priset är 10 dollar för enskilda och 20 för organisationer, och kostnad för porto tillkommer.

En utvidgad version av den sammanfattning vi utgått ifrån har publicerats i Storbritannien, genom *Institute of Employment Rights* och *Transport & General Workers' Union, South East & East Anglia*. Denna utvidgade sammanfattning har legat till grund för en översättning som Dansk-Cubansk Forening gjort: *Har Cuba en fri og uafhaengig fagbevegaegelse?* Den kom ut i oktober 2004.

Vi har i vår broschyr lagt till ett avsnitt från den i Storbritannien och Danmark publicerade versionen. Avsnittet har rubriken *Respekterandet av ILO:s konventioner om föreningsrätt*.

Broschyrens andra del består av en text om Kubas fackliga rörelse, som också tryckts i Svensk-Kubanska Föreningens studiebok *Kuba – en annan värld är möjlig*. En kommentar om den nya lagen om föräldraledighet, från vår tidskrift *Kuba* (nr 2; 04), har tillagts.

På senare tid har minimilönerna lagstiftningsvägen mer än fördubblats. Den nya nivån gäller från och med 1 maj 2005. Från detta datum höjdes också stödet till särskilt behövande grupper. Bland de hundratusentals kubaner som berörs finns ålderspensionärer utan släktingar, ensamstående föräldrar, efterlevande och människor med olika funktionshinder.

Maj 2005

Svensk-Kubanska Föreningen
Fackliga arbetsgruppen

Arbetare på Kuba

Om facklig organisering och relationer på arbetsplatserna

Debra Evensons egen sammanfattning av sin studie *Workers in Cuba – Unions & Labor Relations*

[Det som följer här är en sammanfattning av en 92-sidig rapport; vad gäller referenser och citat hänvisas läsaren till den fullständiga rapporten.]

Introduktion

I den här rapporten undersöks relationer på arbetsplatserna, anställnings- och arbetsförhållanden och arbetarnas rättigheter och deltagande inom det kubanska socialistiska systemets ram. Tonvikten ligger vid politikens innehåll och dess ledande principer, hur den utformas och av vilka den utformas. Arbetarnas grundläggande rättigheter undersöks, liksom fackföreningarnas organisation och funktion som representanter för arbetareintresset både på arbetsplatsen och på den nationella lagstiftande och beslutande nivån.

Forskningsarbetet för denna rapport utfördes under perioden maj 2000 till maj 2001. Metoden bestod i en omfattande genomgång av den kubanska arbetsrättsliga lagstiftningen, publicerad litteratur inom området, intervjuer och direkt observation av relationer och processer på arbetsplatser. Direkt observation användes också på arbetarnas möten, samt vid regionala konferenser och nationella fackliga kongresser.

En panel bestående av i USA verksamma experter inom arbetsrätt och fackföreningsfrågor försåg mig under arbetets gång med råd. Rapportens tillkomst har också vilat på det generösa stödet från Arca Foundation, The Christopher Reynolds Foundation och General Service Foundation.

Bakgrund

När den revolutionära regeringen på Kuba 1960 nationaliserade i stort sett alla privata företag, omkastades med nödvändighet också relationerna på arbetsplatserna. Skapandet av ett socialistiskt system förutsatte att motsättningen mellan anställda och företag skulle försvinna. Det socialistiska systemet medförde för Kubas arbetare och alla kubaner omfattande rättigheter och garantier; rättigheter som de aldrig tidigare haft tillgång till. Dessa inkluderade rätten till arbete, lika lön för lika arbete, ett socialt trygghetssystem omfattande alla, en månads betald semester, sjuklön och ledighet vid barnafödande samt fri hälsovård och utbildning.

Det byråkratiska formen för centraliserad planering och administrerande institutioner som övertogs från den sovjetiska modellen skapade emellertid ingen bra grogrund för arbetarnas och de fackliga organisationernas aktiva deltagande i företagets skötsel. Höggradigt centraliserat beslutsfattande lämnade litet utrymme åt lokala initiativ; på central regeringsnivå bestämdes inte bara priser, fördelning av resurser och produktionsplaner, där beslutades även om lönenivåer och där reglerades också relationerna mellan arbetarna och företagsledningarna.

Sovjetunionens kollaps 1990, i förening med skärpt ekonomisk blockad från USA:s sida, ledde till en allvarlig ekonomisk kris som hotade den kubanska socialismens överlevnad. Som ett resultat av dessa externa faktorer, liksom av interna strukturella problem och tillkortakommanden, krympte den kubanska ekonomin med mer än 40 procent mellan åren 1989 och 1993. Allvarlig brist på material och produkter för konsumtion blev följd. Levnadsstandarden för kubanerna rasade. Dock, Kuba står fast vid sin ståndpunkt att ett uthålligt socialistiskt samhällssystem är den bästa grunden för att förbättra förhållandena för arbetarna och befolkningen i sin helhet. Det finns inga tankar på att införa en marknadsekonomi baserad

på privat ägande av företagen, och varje antydning om att Kuba borde slå in på en sådan väg tillbakavisas.

Regeringens strategi har bestått i att omorganisera den kubanska ekonomin. Istället för den höggradigt centraliserade modellen eftersträvar man ett system som bibehåller men modererar den nationella regeringens kontroll över de makroekonomiska politiska besluten, och som samtidigt decentraliserar beslutsfattandet på företags- och mikroekonomisk nivå.

Dessutom har Kuba i begränsad omfattning öppnat upp för utländska investeringar, expanderat turistnäringen och reformerat sin skatte- och banklagstiftning. Även om några av reformerna har resulterat i minskad jämlikhet har de lagt grunden för en modest, men stadig, återhämtning sedan 1994. På så sätt har Kuba kunnat bibehålla nivån inom hälsovård och utbildning, och kunnat utveckla den sociala tjänstesektorn.

Den ekonomiska krisen och den påföljande omorganiseringen har givit ramarna för relationerna på arbetsplatserna och arbetarnas rättigheter, sådana som de idag framträder och praktiseras.

Fackföreningarna på Kuba

Sedan bildandet 1939 har den kubanska landsorganisationen CTC [tidigare *Confederación de Trabajadores de Cuba*, numera *Central de Trabajadores de Cuba*] varit den enda juridiskt erkända nationella representanten för Kubas fackföreningar. Historiskt har fackföreningsrörelsen med kraft försvarat sin enighet; CTC tillbakavisade under 40-talet starka påtryckningar som gick ut på att fackföreningarna skulle utesluta kommunistiska medlemmar, och därmed splittra den fackliga rörelsen. Således innebar inte konsolideringen av denna enighet, under enpartisystemet efter 1959, något brott mot traditionen. Traditionen sedan CTC:s grundande var att förena alla fackföreningar inom ramen för en enda landsorganisation.

Ändå har CTC:s och de 19 medlemsorganisationernas roll förändrats dramatiskt genom de förändringar som de senaste fyra årtiondena burit med sig. Idag axlar CTC och fackförbunden dubbla roller i det kubanska socialistiska systemet: 1) att främja det ekonomiska, politiska och sociala framåtskridandet för landet som helhet; och 2) att försvara rättigheterna och främja en förbättrad levnadsstandard för de kubanska arbetarna. Som CTC självt har formulerat det: ”denna dubbla roll har sin grund i att arbetarna är både anställda och ägare.”

Medlemskap i fackföreningarna är frivilligt; men alla arbetare har rätt att ansluta sig. Det finns ungefär 4 miljoner arbetare på Kuba; omkring 98 procent är medlemmar i något av de nationella fackliga förbunden. Vilket förbund som blir aktuellt för den enskilda arbetaren att ansluta sig till, beror på vilken industri eller verksamhetssektor som hennes arbetsplats tillhör. Medlem eller inte, så har den anställda rätt att delta i de månatliga arbetarförsamlingarna, liksom i diskussioner om, och godkännande av, kollektivavtal, val av arbetarrepresentanter till företagets klagomålsnämnd och andra aktiviteter som inte är beroende av medlemskap i den fackliga organisationen.

Förbunden och CTC är helt självfinansierade genom medlemsavgifter, som betalas en gång i månaden, och man tar inte emot subventioner eller något annat materiellt stöd från regeringen eller partiet. Medlemsavgifterna, som i genomsnitt uppgår till mindre än 1 procent av lönen, betalas personligen av medlemmen till den lokala föreningens uppbördsman, och dras alltså inte från lönen automatiskt.

De fackliga organisationernas förhållande till det kommunistiska partiet och regeringen

Grundläggande i den kubanska socialismen är tankarna om gemensamma sociala mål. I den kubanska socialistiska teorin ska arbetarna vara de som omedelbart ska få del av den ekonomiska utvecklingen, vilket alltså ger ramen för relationen mellan företagsledningarna och arbetarna; båda är i lika mån angelägna om att eftersträva en mer effektiv ekonomi och högre produktivitet. Det är denna enighet vad gäller mål och utövande av makt, som föranlett vissa observatörer att dra slutsatsen att kubanska fackliga organisationer saknar autonomi eller oberoende kapacitet att representera de arbetande på Kuba.

Om man undersöker saken närmare visar det sig emellertid att CTC, partiet och regeringen inte är synonyma. Ur juridisk synpunkt är CTC och förbunden ”autonoma” organisationer. Och även om den nära relationen mellan facket, partiet och regeringen kan utmana den traditionella uppfattningen om autonomi, så ger den också den fackliga rörelsen kanaler för inflytande över politiken på det nationella planet, och en röst åt arbetarnas intressen.

I praktiken tar sig det fackliga inflytandet uttryck på många sätt: fackförbunden tar initiativ till förslag om regelverk; de konsulteras av både partiets och regeringens instanser i frågor som rör relationer på arbetsplatserna; det finns en rejäl facklig representation på alla nivåer inom partiet självt; fackliga företrädare väljs till ledamöter av det nationella parlamentet, Folkmaktens Nationalförsamling [*La Asamblea del Poder Popular*]. I många fall har fackliga synpunkter resulterat i betydelsefulla förändringar av lagförslag. Några exempel:

- En möjlighet, inkluderad i ett förslag till 1995 års lag om utländska investeringar, som skulle ha givits så kallade *joint ventures* [samriskföretag gemensamt ägda av den kubanska staten och utländska ägarintressen] att direkt anställa kubansk arbetskraft, togs på fackligt initiativ bort.
- Föreslagen lagstiftning för förändringar av det sociala trygghetssystemet har returnerats till omarbetning, på grund av invändningar från fackligt håll.
- Facket har lyckats uppskjuta tillämpningen av ett förslag om införande i 1994 år skattelag om egenavgifter för delfinansiering av det sociala trygghetssystemet.

Fackföreningarnas roll på arbetsplatserna

Omorganiseringen av de statliga företagen, speciellt tillämpningen av det nya *Systemet för decentraliserad företagsledning*, ger bredare befogenheter och utrymme åt företagsledningarna. De introducerade reformerna i det nya systemet går utöver decentralisering av beslutsfattandet, och introducerar också nya system för beskattning och redovisning liksom nya begrepp inom marknadsföring, kostnadsanalys och andra aspekter av företagsorganisation. Detta skapar en klarare åtskillnad av ledningens och arbetarsidans roller, och ger nya områden för diskussioner och förhandlingar.

Riktlinjer för tillämpningen av det decentraliserade ledningssystemet, som antogs 1998, ger uttryckligt arbetarna och facken en framträdande roll i utvecklandet av verksamhetsplaneringen, liksom vad gäller anställningar och fördelning av arbetskraft. Dessutom har arbetarna i alla företag rätt att genom sina fackliga representanter delta i ledningsmöten, och ledningarna är skyldiga att förse arbetarna med periodiska rapporter om den finansiella situationen och produktivitetsutvecklingen. Dessa rapporter lämnas varje månad till *Arbetareförsamlingarna* på företagen.

Denna nya situation innebär en utmaning för fackföreningarna. De måste bli effektiva parter, representerande arbetareintresset inte bara vad gäller löneförbättringar, prestationsbonus och arbetsmiljö, utan också i frågor om ökad effektivitet, produktivitet och lönsamhet. Förbundens nationella ledningar har lagt manken till för att försöka öka kapaciteten ute bland de lokala fackliga ledningarna. De senare måste bli dynamiska och målmedvetna i sin representation av

medlemmarna, och de måste bli meningsfulla diskussionsparter i beslutsfattandet ute på företagen. Utvecklandet av ett lokalt ledarskap som bättre för arbetarnas talan beskrivs ofta som en ideologisk nödvändighet, lika mycket som en praktisk. Förbunden uttrycker dock otillfredsställelse över framstegstakten inom det här området.

Den fackliga rörelsens struktur och interna regelverk

CTC, liksom andra organisationer i det kubanska samhället, har en vertikal struktur som består av en nationell administration, regionala organisationer i alla de 14 provinserna och lokala organisationer ute i de större orterna. De 19 medlemsförbunden har liknande struktur vad gäller den nationella nivån och provinserna. Den lägsta nivån i förbundens organisation är fackklubben (*sección sindical*), rörelsens organisation på arbetsplatsernas avdelningar och verkstadsgolv. Det har funnits en strävan att minska storleken på klubbarna, för att på så sätt skapa närmare relationer mellan ledningar och medlemmarna, och därmed också skapa bättre förutsättningar för ledningarna att representera arbetarna. Val av klubbledning sker med två och ett halvt års mellanrum. Kandidater till posterna nomineras av arbetarna, och de väljs i slutna omröstningar på möte i Arbetareförsamlingen. I allmänhet finns till varje post fler än en kandidat nominerade.

På nivån ovanför klubbnivån finns den fackliga avdelningen (*buró sindical*). Den motsvarar ungefär "the local union" i USA. En stor arbetsplats med mer än en fackklubb kan ha sin egen avdelning, och till och med en eller två om det finns flera stora produktionsenheter. Avdelningen representerar arbetarna inför företagsledningen i förhandlingar om kollektivavtal, i disciplinfrågor och andra intressefrågor. Också avdelningsrepresentanterna nomineras och väljs av klubbarnas medlemmar med två och ett halvt års mellanrum, men till skillnad från klubbledningarna är avdelningsledningen heltidsfunktionärer som fackliga representanter. De avlönas av den fackliga organisationens provinsnivå, och är i allmänhet inte anställda på företaget.

Utveckling av det interna arbetssättet; CTC:s kongress

Varje nationellt förbund, så väl som CTC, håller kongress var femte år. Då analyseras den senaste utvecklingen, viktiga frågor diskuteras, ledning väljs och vägledande resolutioner för kommande period antas. Under tiden mellan kongresserna organiserar förbunden lokala och regionala konferenser. CTC höll sin 18:de kongress under slutet av april 2001. Förberedelserna inleddes ett år tidigare, i april 2000. Dessa innefattade en bred process av diskussioner och konsultationer på alla nivåer av den fackliga strukturen.

Tidigt i denna process genomförde CTC en undersökning av åsikter och meningar bland arbetarna. Mer än 60 000 klubbar deltog. Resultatet tydde på att majoriteten av arbetarna (53,9 procent) var av meningen att bevarandet av den fackliga arbetarerörelsens enighet var den mest väsentliga framgången under perioden sedan 1996. Inte förvånande visade det sig att det största missnöjet (39,5 procent) rörde lönerna. Bland de prioriterade frågorna inför kongressen fanns "uppmärksamhet på arbetarnas situation", ett brett begrepp som innefattade arbetsmiljö, transporter, bespisning och andra av arbetarnas och arbetarfamiljernas behov, som till exempel bostadssituationen. Den här undersökningen, liksom konferenser och sammankomster som organiserades under förberedelseåret lade grunden för diskussionerna på kongressen.

Kongressens huvudinriktning var på 1) ekonomisk politik, inkluderande produktivitet, sysselsättning och frågor om ekonomisk kompensation; och 2) fackens organisation och arbete, främst de fackliga representativa organens effektivitet och deltagande i förhandlingar om kollektivavtal och i beslutsfattandet på arbetsplatserna. Förutom de 1 600 valda delegaterna närvarade på kongressen högt placerade ledare från regeringen och partiet. Eftersom lösandet av många problem, som togs upp, förutsatte regeringsåtgärder, uppmanades regeringsföreträdare att inför kongressen kommentera frågor som behandlades.

Kongressen antog resolutioner som täckte ett brett fält av frågor, inkluderande förhandlingar om kollektivavtal, facketts roll i de statliga företagen, löner och prestationsbonussystem.

Respekterandet av ILO:s¹ konventioner om föreningsrätt

Även om protokollen från diskussionerna inom ILO:s *Commission of Experts* är proppfulla med polemik och retorik – av det slag som har präglat den polariserade debatten om Kuba under många år – så mynnar behandlingen av frågan om Kubas respekterande av *Convention 87*, som bär titeln *Frihet till sammanslutning och skydd av rätten till organisation*, ut i två fundamentala frågeställningar:

- 1) Innebär Kubas lagstiftning att en monopolställning ges till en särskild facklig organisation?
- 2) Har arbetare frihet att bilda fackliga organisationer efter eget avgörande?

Vad gäller den första punkten har sedan 1992 en serie modifieringar i Kubas grundlag och övrig lagstiftning eliminerat hänvisningar till den kubanska landsorganisationen (CTC) som de kubanska arbetarnas nationella organisation, och istället har det införts hänvisningar till ”fackliga organisationer” i allmänhet. På så sätt är vägen, ur juridisk synvinkel, öppen för uppkomsten av en alternativ nationell facklig landsorganisation.

Vad gäller den andra punkten så medger kubansk lag arbetare att fritt bilda fackliga organisationer, och kräver inte att sådana organisationer registrerar sig hos någon myndighet, som villkor för att få fungera eller för att få ställning som juridisk person.

De kubanska representanterna har också, som svar till ILO:s kommission, flera gånger påpekat att dekretet nummer 67 från 1983, som krävde av statliga organ att de skulle konsultera CTC i frågor som handlar om arbetsvillkor, togs tillbaka 1994, och att den nu gällande lagtexten inte specifikt nämner CTC eller någon annan facklig organisation. *Kubas Arbetslag*, i kraft sedan 1985, nämner CTC specifikt, men den slår inte fast att CTC är den enda tänkbara nationella fackliga federationen. Kubanska regeringsrepresentanter har också sedan 2001 rapporterat till ILO:s kommission att arbetslagen är under omarbetning, och de har dessutom försäkrat kommissionen att revideringar kommer att göras så att i den nya lagen specifika hänvisningar till CTC inte ska finnas med. Anledningen till att det har tagit så lång tid att bli klar med den nya arbetslagen har inte haft med ILO:s klagomål att göra. Framarbetandet innebär en bred process av konsultationer och diskussioner kring texten, och alla fackliga organisationer och deras medlemmar deltar i denna process.

Lagförändringarna innebär att Kuba har eliminerat alla juridiska barriärer för bildandet av en nationell facklig federation, parallell med CTC. Som påpekats har kubansk lag aldrig skänkt eller erkänt någon särskild facklig organisation exklusiva rättigheter att representera arbetarna, vid något företag eller någon arbetsplats. Dessutom är, som beskrivs på annat håll i denna skrift, valen av fackliga företrädare på arbetsplatserna öppna och möjligheten att nominera kandidater obegränsad.

Trots de kubanska representanternas tillmötesgående försäkringar liar ILO:s kommission fortsatt att sända ut hårda uttalanden, inklusive en begäran om att få sända en delegation till Kuba för ”direkt kontakt”; en som inte alltid brukat komma i fråga i fall som handlat om mer allvarliga brott mot ILO:s konventioner. Så, varför detta polemiska tonläge när det gäller Kuba?

¹ ILO – International Labour Organisation – är en internationell partssammansatt FN-anknuten organisation, som bland annat tillkännager riktlinjer om minimistandard för arbetsvillkor och fackliga rättigheter. ILO grundades 1919, då som en del av uppbygget av *Nationernas Förbund*. Sedan 1946 är organisationen ett av FN:s fackorgan. (översättarnas not)

Som med så många andra aspekter av det kubanska samhället är frågan om facklig organisering inte enbart en intern politisk fråga, utan den involverar aktörer utanför landet, vars uttalade mål är att driva fram, om inte tvinga fram, förändringar av det ekonomiska och politiska systemet på Kuba.² Åtminstone sedan början av 1990-talet har det varit USA:s regerings deklarerade strävan att stimulera och understödja formeringen av så kallade ”oberoende” fackliga organisationer på Kuba, och att använda den påstådda bristen på facklig frihet som bas för en fortsatt aggressiv politik, utformad med siktet inställt på att underminera den kubanska regeringen. USA:s utrikesministerium fokuserar i sina rapporter om arbetarnas rättigheter på Kuba exklusivt på frågan om ”oberoende” fackliga organisationer, och ignorerar allt annat som rör väsentliga rättigheter och landvinningar som de kubanska arbetarna gjort; liksom arbetarnas inflytande både på arbetsplatserna och på den nationella politiken genom deras existerande fackliga organisationer.³ Sorgligt nog gäller det här också rapporter från organisationer för mänskliga rättigheter, som Human Rights Watch.

Mellan 1992 och 1998 presenterade *Fria Fackföreningsinternationalen* (FFI eller ICFTU – *International Confederation of Free Trade Unions*) inför ILO anklagelser mot Kuba. De handlade om påstådda brott mot ILO:s konventioner 87 (*Frihet till sammanslutning och skydd av rätten till organisation*) och 98 (som rör rätten till kollektivavtal). Man påstod att Kuba förbjöd eller hindrade fri formering av fackliga organisationer genom att ha nekat en handfull grupper, som påstod sig vara fackliga organisationer, att få bli registrerade. Trots att alla klagomålen hänvisar till både konvention 87 och konvention 98 (*Rätten till organisation och kollektivavtal*), så framförs inte i något av klagomålen att det på Kuba skulle föreligga restriktioner vad gäller rätten till kollektivavtal. Som beskrivs i denna rapport så både skyddar och uppmuntrar kubansk lag förhandlingar om kollektivavtal mellan de fackliga organisationerna och företagen.

Den kubanska regeringen besvarade vart och ett av klagomålen, och underströk att:

Facklig organisering är uttryckligen skyddad av lag på Kuba, och registrering är inte nödvändig för bildande av facklig organisation eller denna organisations åtnjutande av status som juridisk person.

Regeringen hade ingen kännedom om de i klagomålen förekommande påstådda fackliga organisationerna.

Det förhöll sig så att dessa organisationer var minst sagt små, med från två till fem medlemmar. Men storlek skall inte ha någon betydelse för rätten till organisering. Det tycks uppenbarligen vara så – att döma av information från både de klagande och den kubanska regeringen – att ingen av dessa grupper, som klagade på att deras organisation motarbetades, hade någon som helst bas, eller något som helst stöd, på någon som helst arbetsplats på Kuba. Snarare förhåller det sig så att dessa små grupper består av individer vars enda fackliga relation med varandra är projektet att bilda fackliga organisationer.

Eftersom kubansk lag uttryckligen slår fast att ingen auktorisering behövs för bildandet av en facklig organisation framgår det inte klart av ILO-kommissionens rapport varför de klagande organisationerna insisterar på att det förekommit brott mot deras rätt till organisering på grund av de nekats registrering vid justitieministeriet. Politiska och så kallade sociala organisationer behöver registrering för att bli juridiska personer, men så är det inte när det gäller fackliga organisationer. Ingen av de på Kuba aktiva lokala eller nationella fackliga organisationerna är

² Sedan 1963 har USA utsatt Kuba för ett omfattande ekonomiskt embargo, som inte endast rör den bilaterala handeln mellan Kuba och USA utan också Kubas möjligheter att bedriva handel med andra länder. Ytterligare sanktioner infördes 1992 och 1996; med det uttalade syftet att destabilisera den kubanska regeringen. Helms-Burton-lagen, antagen 1996, uttrycker öppet och klart att USA:s politik syftar till förstärkt stöd till kubanska grupper som strävar efter att upplösa det socialistiska systemet på Kuba.

³ Dessa rättigheter och funktioner finns beskrivna på annan plats i denna skrift

registrerade på det viset. Ledningarna har laglig rätt att representera arbetarna inför företagsledningarna på basis av att de valts och utsetts av arbetarna att representera dem.

Mina egna forskningar har inte kunnat påvisa någon officiell praxis eller strävan att avskeda arbetare på grund av medlemskap i någon av de klagande fackliga organisationerna. Kubansk lag är detaljerad vad gäller tillåtna skäl till avskedande av anställda, och fackliga eller politiska aktiviteter, eller politiska åsikter, finns inte bland dessa skäl. Dessutom, som bevis för att på Kuba arbetarnas rätt att inte bestraffas för politiska eller fackliga aktiviteter verkligen skyddas, kan anföras fall då arbetare återanställts eller förmåner återinförts, efter att brott mot den gällande principen förekommit. I ett fall, som behandlades av ILO i slutet av 1990-talet, handlade det om en universitetsprofessor som inte längre betraktades som kvalificerad för sitt uppdrag, på grund av hans politiska aktiviteter. Efter att ha undersökt fallet beordrade de kubanska myndigheterna att han skulle återanställas.

Det fundamentala hindret för skapandet av nationell facklig organisation, som ett parallellt alternativ till CTC, eller för skapandet av en facklig organisation representerande arbetarna på en viss arbetsplats eller inom en viss bransch, är inte av juridiskt slag, utan praktiskt. De fackliga organisationerna som representerar arbetarna på arbetsplatserna stärks nu och blir aktivare i sin roll som försvarare av arbetarnas intressen, i förhandlingarna om kollektivavtal och i deltagandet i beslutsprocessen på företagen. Samtidigt driver CTC på för ökad aktivism på arbetsplatserna, och för egen del utövar den fackliga federationen ett ökande inflytande på den nationella politiken i frågor om arbetarnas villkor. Mot detta kontrasterar att de klagande organisationerna inte ens själva gör anspråk på att representera ett enda fackligt förbund eller lokal fackförening, eller ens att de har någon bas bland arbetare på någon arbetsplats överhuvudtaget. Utan en bas av stöd bland arbetare blir utsikterna för byggandet av en facklig organisation som kan representera arbetarna inför företagsledningarna obefintliga, och uppnåendet av något som helst inflytande på den nationella nivån en praktisk omöjlighet.

Och ovanpå detta: De uppenbara bindningar som dessa grupper har till organisationer och regeringar utanför landet, vars politik i förhållande till Kuba är fientlig mot den socialistiska regeringen, skapar ytterligare svårigheter, eftersom de uppfattas som representanter för främmande makters intressen, och inte som representanter för de kubanska arbetarna. Oavsett den här karaktäriseringen i samtliga fall är rättvis eller inte, så går det inte att förneka att de ekonomiska sanktionerna, som USA drivit fram i syfte att tvinga Kuba att överge socialismen och bejaka kapitalismen, har skärpts dramatiskt under det senaste årtiondet; vilket har gjort ekonomisk återhämtning och tillfredsställelse av arbetarnas behov så mycket svårare. Uttalanden från två av de mer kända grupperna av "dissidenter" under senare år, handlar inte om krav på demokratisering av socialismen, utan om krav på upprättandet av ett system baserat på fri företagsamhet, ett kapitalistiskt system.⁴ Det är förvånande att de så kallade "oberoende" gruppernas anslutning till denna målsättning har mötts med motstånd från Kubas fackföreningar, som till och med gentemot de förekommande utländska investeringarna noggrant månat om fasthållandet vid det trygghetssystem som uppnåtts under det rådande socialistiska systemet.

Ur rent teoretisk synvinkel så är det inte så att socialismen för sin överlevnad förutsätter endast en facklig centralorganisation. Dock, mot bakgrunden av den historiska utvecklingen, uppkomsten 1939 av en enda enad landsorganisation, och med beaktande av USA:s enorma ansträngningar att destabilisera Kubas socialistiska system, är argumentet för enighet starkt. Det finns alltså uppenbara problem förknippade med etablerandet av nya organisationer vars

⁴ De två programförklaringarna som det syftas på här är dels petitionen för en folkomröstning, känd som "Varela-projektet", och "Brev om kubaners grundläggande rättigheter och ansvar", ett dokument framlagt av "Den moderata oppositionens reflektionsgrupp".

dagordning uppfattas som sådan att de eftersträvar att underminera socialismen och landets oberoende.

Vidare: att det på Kuba finns en enda enad nationell facklig federation, innebär inte alls att den fackliga rörelsen måste sakna det oberoende som krävs för att den ska kunna försvara och representera arbetarnas intressen. Och, som påpekats tidigare i denna skrift, den starka relationen mellan CTC, de nationella fackliga förbunden och partiet underminerar inte den fackliga rörelsens förmåga att agera självständigt som motpart till företagsledningarna, och inte heller förmågan att representera arbetarnas intressen i utvecklandet av politiken på nationell nivå.

Fackens arbetsrättsliga kapacitet

Intill ganska nyligen hade CTC och förbunden inte tillgång till egna jurister. I början av 1994 fick facken tillgång till tjänster från *Nationella Organisationen av Juristsammanslutningar*, Kubas lagligt erkända organisation för juridiska tjänster. Fackens önskan var att de nationella förbunden skulle få tillgång till rättslig assistans av specialutbildade jurister inom arbetsrätten. En grupp av unga, hängivna specialister, bildad för att tillmötesgå denna önskan, förser därför nu facken med rådgivning vad gäller arbetsrätt och regelverk. De erbjuder också lokala fackliga företrädare träningskurser inom dessa områden, så att de bättre ska kunna representera medlemmarna. Initiativet att stärka den juridiska kapaciteten är ett uttryck för det generella stärkandet av förmågan att representera medlemmarnas intressen och strävan att ta på sig en mer aktiv roll. Begränsade finansiella resurser hindrar dock förbunden att kontraktera tillräckligt med jurister för att möta behoven.

Sysselsättning och anställning

En av de grundläggande principerna i det kubanska systemet är att varje individ har rätt till ett arbete, och att staten har en skyldighet att tillhandahålla arbeten till var och en som är arbetsförmögen och vill arbeta.

Sysselsättningen är inte något som överlämnas till marknadskrafter. Istället är utvecklandet av strategier för att möta arbetslöshet och undersysselsättning en kollektiv uppgift som engagerar flera regeringsorgan, i samverkan med de fackliga organisationerna. Inriktningen på att lägga investeringar i områden som hårt drabbats av den ekonomiska krisen har bidragit till att minska den nationella andelen arbetslösa från åtta procent, vid mitten av 90-talet, till omkring fem procent idag. [2004 hade andelen arbetslösa pressats ned till mindre än tre procent.]

Speciella program siktar till att förbättra möjligheterna för kvinnor, handikappade och grupper med särskilda problem, som till exempel dem som nyligen avtjänat fängelsestraff. Under 90-talets första hälft blev tiotusentals kubanska arbetare arbetslösa när fabriker paralyserades genom brist på bränsle, reservdelar och råmaterial. Alla arbetare som hade ställts utanför produktionen behöll en anknytning till sina arbetsplatser, och de fick en statlig arbetslöshetsersättning tills de fått ett nytt arbete. De senaste åren, då ekonomin börjat återhämta sig, har arbetslöshetsproblemet skiftat från att ha resulterat ur en omfattande och djupgående störning som drabbade hela produktionen, till att spegla en reorganisering av den statliga företagssektorn. Arbetare som ställs utanför produktionen då de statliga företagen omstruktureras får hjälp att finna ett nytt arbete i upp till fyra och ett halvt år.

Anställningskontrakt

För att få arbeta på Kuba måste man enligt lagen ha fyllt 17 år. Nästan all kubaner som arbetar i statligt ägda företag har ansökt om och fått anställning direkt av det företag där de arbetar. Alla anställda arbetar under dels ett individuellt arbetsavtal, och dels ett kollektivavtal som specificerar anställnings- och arbetsregler samt grunder för och procedurer vid uppsägning av anställning. För att säga upp en arbetare måste företagsledningen visa upp en orsak som enligt

lagen och anställningsavtalet är godtagbar. Om den anställda vill säga upp sig räcker det med att hon iakttar den stipulerade uppsägningstiden.

I statliga företag deltar arbetarna och facket vid anställningar och beslut om befordringar. Även om det nya decentraliserade systemet för ledning medger att företagsledningen ensam beslutar i dessa frågor, medger lagen också tillskapandet av ett rådgivande organ, en så kallad ”expertkommission”, sammansatt av representanter för facket, arbetarna och företagsledningen. Om ett sådant organ en gång installerats, måste företagsledningen konsultera det vid anställningar och inför befordringsärenden.

Trycket att öka effektiviteten har fått till följd nya regler för anställningstrygghet, som ”idoneidad demonstrada” vilket betyder ”påvisad lämplighet”. Denna regel eliminerar den automatiska prioriteringen av senioritet, alltså anställningstid på företaget. Arbetare som tidigare kunde känna sig säkra i sin position, så länge de kom till arbetet och följde gällande regler, måste nu anstränga sig för att motsvara prestationskrav.

Teknisk utbildning och fortbildning

Kuba har en högt utbildad arbetskraft, i jämförelse med andra länder i regionen. Nästa alla arbetare har åtminstone nioårig grundskola och de flesta har gymnasieutbildning eller examen från universitet. I sina strävanden att höja den kubanska arbetskraftens kvalifikationer och stärka ekonomin, har ministerierna börjat erbjuda träningskurser i ny teknik. Sådana kurser är gratis och går på betald arbetstid.

Hälsa och arbetarskydd

Även om regler som skyddat arbetarna från hälsorisker i produktionen funnits i många år, var det tidigare så att inspektioner och åtgärder ofta av både företagsledningarna och arbetarna togs på otillräckligt allvar. Den ekonomiska krisen förvärrade läget; det blev allt svårare att få tillgång till skyddskläder, hjälmar, skyddsmasker, skyddsglasögon och annan utrustning. En ny kampanj, som inleddes i slutet av 90-talet av fackförbunden och ministeriet för arbete och social trygghet (MTSS), uppmanade tillförstärkta regelverk, strikt tillämpande av reglerna och ökad medvetenhet bland arbetarna och företagsledningarna om behovet att reducera riskerna.

Kubanska arbetare har rätt att vägra arbeta i situationer då deras liv och hälsa utsätts för risker. Arbetare och fackliga företrädare rapporteras ha utnyttjat denna rättighet i fall då skyddsanordningar saknats och arbetsförhållanden bedömts som farliga. Disciplinära åtgärder kan sättas in mot företagsledningar som inte lägger sig vinn om säkerhet och hälsa, och ett grovt nonchalerande av säkerhet kan bedömas som kriminellt och företagsledare straffas.

Löner och andra ersättningar

Stretandet för att få ekonomin att gå ihop är det som präglar de flesta kubaners vardag just nu, och detta innebär att arbetarnas inkomster är en förstarangsfråga för CTC. Så har det inte alltid varit. Före 1990 hade de flesta kubanerna överskott i hushållskassan och arbetarna hade tillit till att deras löner och pensioner skulle räcka till för att garantera en anständig levnadsstandard [privatkonsumtion]. Regeringen liksom partiet förstår mycket väl att systemet måste vara kapabelt att erbjuda en högre levnadsstandard för arbetarna, om socialismen långsiktigt ska kunna överleva på Kuba.

Lönesystem och löneskalor

Det är så att den kubanska arbetarens grundlön motsvarar ganska få dollar, om den översatt vid gällande växelkurs, men en sådan omräkning leder till en felaktig jämförelse om man bortser från väsentliga faktorer, som kubanens minimala utgift för boende (aldrig mer än tio procent av lönen); liksom det vida fältet kostnadsfria tjänster, innefattande fri hälsovård och utbildning liksom subventionerade varor och tjänster som kommer alla kubaner till del. Trots

den ekonomiska nedgången har kubanerna det bra; om man utgår från det index för utveckling och rättvisa som FN:s Utvecklingsprogram konstruerat, befann sig Kuba bland de i Latinamerika tre bäst placerade länderna 1999.

Skalor för grundlöner regleras fortfarande av MTSS, och skillnader är fortfarande små. Den genomsnittliga industriarbetarlönen var 249 pesos år 2000. Som jämförelse var den för regeringens ministrar 550 pesos. Emellertid medger nya program högre ersättningar i lönsamma företag. I dessa företag får arbetarna en fastställd grundlön plus en månatlig prestationsbonus, baserad på produktivitet, effektivitet eller förbättrad kvalitet. Systemet kallas ”lön baserad på arbetsresultat”. Omkring en tredjedel av de kubanska arbetarna omfattas nu av detta bonussystem. Betalningen av bonus sker i hårdvaluta, sätts in på konto eller utbetalas i pesos motsvarande om betalningen skett i hårdvaluta. Bonusutbetalningarna kan mer än fördubbla en arbetares månadsinkomst.

I samspel med den rådande inriktningen på decentralisering, bidrar bonussystemet till att skifta inflytandet över lönerna från MTSS till företagsnivån. Lönen blir mer beroende av ledningens och arbetarnas förmåga att förbättra effektiviteten. Detta skifte tvingar facket att se till att det lokala ledarskapet förmår delta i beslutsfattandet på arbetsplatsen.

Samma flexibilitet återfinns inte inom den genom den nationella budgeten offentligt finansierade sektorn, eller inom de institutioner/organisationer som är självfinansierade, såsom fackföreningarna själva. Även om arbetare inom den offentliga tjänstesektorn ofta får belöningar i form av apparater och andra varor, fortsätter deras löner att sacka efter betalningen inom den materiella produktionssfären och inom turistsektorn, där dricks tillkommer ovanpå grundlönerna.

Förhandlingar om kollektivavtal

Alla anställda på Kuba täcks av kollektivavtal, som upprättas på varje arbetsplats. Under många år var kollektivavtalen av ganska liten betydelse, därför att en lång rad rättigheter garanterades genom lagstiftningen. Dock, när nu företagen blir en arena för beslutsfattande som påverkar lönsamheten och arbetarnas villkor, blir kollektivavtalen inte längre en betydelselös formalitet utan ett viktigt instrument, om än inte det viktigaste, i bestämmandet av relationen mellan arbetare och ledning. Utmaningen för facket har bestått i att inom sig och bland arbetarna utveckla en kapacitet att tillräckligt klart uppfatta och uttrycka och skaffa sig det nödvändiga som krävs för att ingå överenskommelser. Vid decenniets inledning hade de kubanska facken ingen erfarenhet av att upprätta och förhandla om kollektivavtal med de förutsättningar som ett lokalt handlingsutrymme för ledningen ger. Ett antal europeiska och kanadensiska fackliga organisationer, liksom ILO (International Labour Organisation) har hjälpt till med att träna kubanska arbetarledare. I alla avseenden så är det en lång väg att gå, för att nå skicklighet i att förhandla fram och upprätta kollektivavtal. Därför assisterar nu det regionala och nationella ledarskapet, liksom fackets anlidade jurister, det lokala ledarskapet, och bedömer också lokala uppgörelser innan de skrivs under.

På de flesta arbetsplatserna omförhandlas kollektivavtalen årligen, eller vartannat år. Enligt lagen förutsätter upprättandet av kollektivavtal medverkan av arbetarna, fackets representanter och företagsledningen. CTC har föreslagit en förändring av lagstiftningen som reglerar upprättandet av kollektivavtal, så att större flexibilitet möjliggörs och avtalen kan skraddarsys utifrån de särskilda behoven på varje arbetsplats. Dessutom har CTC fört fram tanken på en mekanism för förlikning, så att avtal kan fås till stånd och upprätthållas när ståndpunkterna inte kan jämkas samman på mindre formellt sätt.

Det finns ingen lagstiftning som förbjuder strejker. Men fackliga ledare menar att den grundläggande intressegemenskapen mellan arbetarna och företagsledningen, liksom fackets

deltagande i företagets skötsel och i beslutsprocessen, gör att utnyttjandet av den under kapitalismen så viktiga strejkrätten, inte behöver aktualiseras.

Procedurer för klagomål

På Kuba har man sedan 1959 experimenterat med ett antal olika procedurer för klagomål. Ett nytt system, som började tillämpas 1998 innebär att nämnder för klagomål, där arbetarna och facket deltar, har upprättats på arbetsplatserna. Alla appeller från arbetarnas sida, med anledning av beslut fattade av företagsledningen i till exempel disciplinärenden eller ärenden rörande ledighet, behandlas på arbetsplatsen av *Basorganet för rättvisa inom arbetslivet* (OJLB), en treparts-nämnd bestående av representanter för arbetarna, facket och företagsledningen. Varje part kan appellera till den kommunala domstolen för rättstvister, för granskning av beslut fattade av OJLB. Det kan handla om avskedanden eller omplaceringar eller frågor om rätt till ersättningar och dylikt. Dessutom kan överklagande riktas till en ytterligare, högre nivå: Högsta Domstolen tar sig an fall som kan hävdas innefatta missbruk av lagen eller ett godtyckligt beslutsfattande i de lägre instanserna.

Det är de fackliga förbundens strävan att understödja de lokala fackliga och förmå dem att agera för att modifiera eller eliminera disciplinära beslut som kan uppfattas som orättvisa. Fackliga representanter kan råda en arbetare att acceptera ett beslut om man bedömer att ett överklagande saknar möjlighet till framgång, men beslutet om att överklaga eller inte, är alltid arbetarens eget. Även fast parterna inte är företrädare av jurister i OJLB, så får arbetare ofta assistans av funktionärer från sitt fackliga förbund, jurister eller arbetskamrater i förberedelserna för behandlingen av deras ärende.. I den händelse att överklagande till domstol blir aktuellt, kan parterna engagera jurister som företräder dem i rätten. Förhandlingarna är öppna för andra arbetare, som vill närvara. Statistik visar att arbetarna vinner fler fall än förlorar, i OJLB och domstolarna. Arbetarna och facket uppskattar det nya systemet därför att det är mer direkt och effektivt än de procedurer som tillämpades tidigare. Vad gäller disciplinära åtgärder, om det inte handlar om avsked eller permanent omplacering, så raderas noteringar om förseelser efter en viss bestämd tid.

Social trygghet och förmåner

Förverkligandet av ett generellt socialt trygghetssystem och välfärdssatsningar var något som gavs högsta prioritet av regeringen efter 1959. Mot slutet av 1962 täckte trygghetssystemet alla kubanska arbetare, inkluderande 250 000 lantarbetare. Speciella program täcker artister musiker och verksamma inom andra fria yrken. Förmånerna kan anta tre former: 1) kontant kompensation för förlorad inkomst på grund av sjukdom, olyckshändelse eller åldersskäl; 2) fri sjukhusvård, medicinsk behandling och fria rehabiliteringstjänster, som alla kubaner vid behov åtnjuter; och 3) mediciner och subventioner av mat. Kostnaderna för det sociala trygghetssystemet finansieras över den statliga budgeten, men företagen bidrar direkt med motsvarande 14 procent av de utbetalda grundlönerna. Pensioneringsåldern är ganska låg på Kuba: 60 för män 55 för kvinnor. Den årliga pensionen uppgår till 50 procent av genomsnittet för de fem högst årslönerna under de senaste tio åren före pensioneringen. Emellertid uppgår i praktiken pensionen till i genomsnitt ungefär 70 procent av lönen före pensioneringen, eftersom det tillkommer en del som beror av hur länge man jobbat efter minimiåldern för pensionering. Ändå är pensionärernas villkor extremt besvärliga, eftersom inga kompenserande justeringar, för pesons dramatiskt sjunkande köpkraft sedan 1990, gjorts.

Den demografiska utvecklingen innebär en enorm utmaning för systemet: befolkningen åldras snabbt på grund av lågt födelsetal och en förväntad livslängd på 75 år, en av de längsta i Latinamerika. I en tid av ansträngningar att lotsa in alla som kan jobba i arbetslivet och att

samtidigt öka reallönerna, så finns det inga enkla lösningar vad gäller mobilisering av resurser till ett uthålligt pensionssystem. När jag skriver den här rapporten har ännu ingen uppfattning om hur man ska klara av problemet, som alla är överens om, formulerats.

Kuba saknar ett speciellt system för kompensation på grund av arbetsskada; istället är arbetarna automatiskt berättigade till förmåner, både omedelbara och långsiktiga, vid alla fall av sjukdom. oavsett om det finns ett samband mellan sjukdomen och arbetet, eller inte; liksom vid följder av olyckor på arbetsplatserna. Hälsovård och rehabiliteringstjänster är kostnadsfria för de behövande.

Som tecken både på omtanke om gravida kvinnors och deras barns hälsa, och jämställdhetssträvanden vad gäller arbetslivet, finns inte bara en omfattande satsning på vård före och efter nedkomsten, utan Kuba har också en lagstiftning avseende mödrarnas rätt till ledighet, som tillhör de mest avancerade i världen. Den nu gällande lagen garanterar fullt betald ledighet i 18 veckor (6 före nedkomsten), plus möjligheter till utökad ledighet med 60-procentig kompensation till dess barnet fyllt ett år, med rätt att efter ledighetens slut återgå till det tidigare arbetet.

Utländska investeringar

CTC och de fackliga förbunden blev på ett tidigt stadium indragna i utarbetandet 1995 års lag om utländska investeringar. Särskilt månade CTC om att få garantier för att inga eftergifter skulle göras gentemot utländska investerare i fråga om deras efterlevnad av den på Kuba gällande arbetsrätten, och CTC insisterade därför på att anställning av kubanska arbetare skulle ske genom ett särskilt tillskapat kubansk företag för förmedling av arbetskraften. Så skulle arbetarna också skyddas vid nedläggningar och avskedanden. Lagstiftningen tog till sig dessa synpunkter, och lagen stipulerar att den kubanska arbetsrätten fullt ut ska gälla den utländska företagen, inklusive facklig representation och kollektivavtal.

För närvarande handlar det om bara fem procent av den kubanska arbetskraften som är sysselsatt i företag som kommit till stånd genom utländska investeringar. Det finns inga särskilda fackliga organisationer för just dem som jobbar i utländska företag; istället tillhör dessa arbetare samma fackliga organisationer som organiserar arbetarna inom de statliga företagen som tillhör den sektor som det är fråga om. Facket upprätthåller samma aktiviteter och struktur på de utländska företagen som på de statliga. I takt med vunna erfarenheter tycks facket ha blivit mer bestämt och stridbart, och i åtminstone ett fall har facket uppnått att företagsledare förflyttats på grund av att de brutit mot kubanska normer för arbetslivet.

Arbetarna i utländska investerares företag anställs med ett statligt kubanskt företag som mellanhand, en personalagentur (*Empresa Empleadora*) som väljer ut de sökande, som sedan presenteras för det utländska företaget. I de flesta fall är det det producerande företaget, som beslutar om anställningarna; men den anställde går in i ett kontraktsförhållande med den kubanska anställningsagenturen. Det utländska företaget betalar de kubanska arbetarnas löner i hårdvaluta till anställningsagenturen, på basis av ett förhållande som bestämts av MTSS i en förhandlingsuppörelse. Anställningsagenturen betalar i sin tur arbetarna i kubanska pesos, enligt en fastställd skala.

Att det utländska företaget betalar lönerna i hårdvaluta medan arbetaren får sin betalning i pesos uppfattas inte av facket som orättvist eftersom detta system syftar till att upprätthålla lika villkor för alla kubanska arbetare som gör samma jobb. Överskottet, det vill säga i detta fall skillnaden mellan vad företaget betalar den kubanska agenturen och de kubanska arbetarnas löner, går via fondering till finansiering av välfärdstjänster som hälsovård och utbildning. [Jämför med tankarna kring den så kallade *solidariska lönepolitiken*, som lanserades av LO i Sverige på 1950-talet.]

Trots att grundlönen betalas ut i pesos, söker många kubanska arbetare jobb i de utländska företagen, och detta på grund av andra förmåner och ersättningar, såsom dricks inom turistnäringen, extra prestationsersättningar i hårdvaluta inom produktions- och tjänsteföretag, transporter till och från arbetet och förbättrad arbetsmiljö. Även om en arbetare juridiskt sett är anställd av agenturen, är hon i de flesta avseenden som anställd i företaget som organiserar arbetet och värderar arbetsinsatsen. Samma procedurer gäller för tillsyn och klagomål som i de statliga företagen. Samma praxis för befordringar måste också tillämpas:

Tillkomsten av utländska motparter med en väsentligen kapitalistisk filosofi och ledningsteknik har ställt facket inför en ny situation, som medfört skärpta krav på förhandlings-skicklighet. Som i de statliga företagen är fackets huvudinriktning på sådant som kvalifikationsfrågor, arbetsorganisation, arbetstider, prestationsersättningar, befordringsprocesser, hälsa och arbetsmiljö och annat som rör arbetsförhållanden. Processen för förhandlingar och uppgörelser är densamma som i statliga företag. Och arbetarna har genom facket rätt att med ett slutet avtal i ryggen, hävda sina intressen mot både det utländska företaget och anställningsagenturen, om så skulle vara.

Slutsatser

Utmaningarna och omvandlingarna under det senaste årtiondet har skapat en ny dynamik i relationerna på arbetsplatserna på Kuba. Reorganiseringen och decentraliseringen av det kubanska socialistiska systemet, som inleddes under 90-talet, tvingar facket att överge passiviteten från 80-talet och istället anta en mer aktiv roll i utvecklandet och tillämpandet av riktlinjer. I enlighet med denna roll har den fackliga rörelsen stärkt sin infrastruktur och strävar efter att höja de lokala ledningarnas kapacitet, så att de bättre kan representera arbetarna och bli fullt ut deltagande i företagets beslutsfattande.

Facklig organisering

Ingening genomförs mot arbetarnas vilja

Kubas fackliga rörelses historia

Den kubanska arbetarklassens långa kamptradition är inte unik, men ovanlig för latinamerikanska förhållanden. Kampen har förts från de första lokala fackföreningarnas bildande i mitten av 1800-talet, över bildandet av *Confederación de Trabajadores de Cuba, CTC* – 1939, och fram till den nuvarande fackliga centralorganisation – *Central de Trabajadores de Cuba, CTC* – Kubas Arbetares Centralorganisation.

Havannas arbetarförbund bildades 1920. Fem år senare grundades, som ett svar på president Gerardo Machados förtryckarpolitik, Nationella Arbetarförbundet (*Confederación Nacional Obrera de Cuba, CNOC*). Arbetarförbundet hade kommunistisk ledning. Där organiserades mer än hälften av arbetarna. Depressionen som började 1929 drabbade sockerarbetarna på Kuba hårt. De svarade med organisering, protestmarscher och strejker. Revolutionära studenter deltog i kampen. Diktatorn Machado flydde från landet. USA agerade i kulisserna, och ett par olika marionetter prövades på presidentposten. Inte heller de kunde stoppa strejkerna och revolutionskampen.

Över 200.000 sockerarbetare strejkade. 36 sockerbruk ockuperades och försvarades av arbetarmilis. I det läget genomförde en ung sergeant, Fulgencio Batista, en militärkupp, och olika politiska grupperingar samlades kring honom. Regeringen som skapades var politiskt blandad. Reformvänlige presidenten Ramon Grau tillmötesgick arbetarna med åtta timmars arbetsdag. Den vänsterradikale Antonio Guiteras drev igenom slopandet av Plattillägget.

USA:s ambassadör utvecklade sina kontakter med Batista som blev USA:s starke man. Med USA i ryggen gjorde Batista återigen statskupp i januari 1934 och tvingade Grau på flykten.

Men folkets protester växte. Storstrejken i mars 1935, med en halv miljon arbetare, krävde demokratiska rättigheter och sociala reformer. Strejken krossades med våld. Arbetarledare terroriserades och mördades. Antonio Guiteras, som tidigare ingått i Graus regering, mördades av Batista i maj 1935.

De revolutionära organisationerna och fackföreningarna tog vara på erfarenheterna och arbetet för en enhetsfront tog ny fart. Den fackliga organiseringen på arbetsplatserna byggdes ut. Kamp togs till försvar för arbetarnas rättigheter. De organiserade arbetarnas växande styrka tvingade regeringen till eftergifter. 4000 politiska fångar frigavs. Det blev tillåtet att fritt bilda fackföreningar. Kommunistpartiet blev lagligt. Arbetarnas organisering nådde en höjdpunkt när 1500 representanter för 789 fackföreningar runt om på Kuba samlades till kongress i januari 1939 och bildade *Confederación de Trabajadores de Cuba* – CTC – dvs. Kubas Arbetares Förbund. Detta var en milstolpe i skapandet av enhet i kampen.

Året därpå samlades valda delegater från olika partier till en konstituerande församling för att besluta om en grundlag för Kuba. Den beslutade grundlagen byggde på nationell självständighet, social rättvisa och stipulerade att storgodsens arealer måste begränsas. Lika lön för lika arbete och andra arbetarkrav angavs i denna grundlag, liksom strejkrätten. Ett genomförande av lagen skulle emellertid kräva en uppföljning med lagstiftning om verkställandets detaljer.

Den anti-fascistiska rörelsen växte under andra världskriget. CTC växte till 1200 medlemsorganisationer 1945 och hade då 220.000 medlemmar.

Denna arbetarrörelse kunde inte accepteras av USA och dess storbolag på Kuba. Kalla krigets politik och McCarthys häxjakt på alla som kunde ges etiketten kommunist sträckte sig också in i Kuba under åren efter andra världskriget. Presidenten Ramón Grau utvecklade en alltmer arbetarfientlig politik. Med hjälp av gangsterlikor mördades dussintals arbetar- och bondeledare, deras kontor plundrades på pengar etc. På det sättet etablerade makthavarna gula arbetsgivarstyrda officiella fackföreningar. Dessa tog över CTC:s ledning och stödde Batistas statskupp 1952. För att försvara sig organiserade arbetarna hemliga underjordiska fackföreningar.

De revolutionära underjordiska fackföreningarna kämpar med Fidel

De underjordiska fackliga organisationerna som växte fram blev betydelsefulla bundsförvanter till 26:e julirörelsens gerilla i Sierra Maestra och deltog i kampen i städerna. Slutpunkten för denna kamp blev den generalstrejk, som den andra januari 1959, dvs. dagen efter revolutionens seger, omintetgjorde ett kontrarevolutionärt kuppöversök.

Många av de korrumperade gula fackliga ledarna lämnade landet tillsammans med Batista. De andra sparkades ut ur CTC och nya valdes, många av dem med erfarenhet från den underjordiska kampen i 26:e-julirörelsen.

Arbetarmakten konsolideras

Efter revolutionen kunde arbetarna samlas öppet på stormöten på varje arbetsplats för att försvara sina gemensamma intressen.

1960 blev den revolutionära regeringen tvungen att nationalisera en lång rad USA-ägda företag, t.ex. oljebolag, som vägrade raffinera råolja som Sovjetunionen levererade. Mot erbjudande om ersättning nationaliserades 1960 en lång rad USA-ägda och andra utlandsägda företag. Det gällde sockerbruk, banker, tele- och elbolag, och ytterligare 383 stora företag. Särskilt i dessa hade arbetarna en stor uppgift i att hindra sabotage och säkra produktionen i samarbete med industriministeriet där Che Guevara var minister.

Med revolutionen var otryggheten och grundlösa uppsägningar borta. Hundratusentals arbetslösa gavs arbete. På kvällarna satt tiotusentals på skolbänken för att lära sig teknik, planering, ekonomi etc. Sovjetunionen tog emot kubaner för teknisk utbildning och gjorde stora ansträngningar för att leverera nödvändiga reservdelar. På stormötena på arbetsplatserna där allas synpunkter var viktiga, där konsoliderades revolutionen. Det gällde att producera det som behövdes. Istället för att vara fackligt organiserad efter yrke, vilket innebär att det kan vara flera fack på samma arbetsplats, var det naturligt att alla på samma arbetsplats organiserade sig i samma fackförening. Enhet, som är nödvändig för revolutionens styrka gällde självklart också inom produktionen.

I detta nya samhälle hade arbetarnas fackföreningar en annan roll än i det samhälle där arbetarna stred mot företagsägarnas främsta drivkraft att maximera vinsten. Det var två roller fackföreningen nu hade:

- Till försvar för revolutionen var fackföreningen en pådrivare av produktionen och utbildningen av arbetarna
- Som arbetarnas organisering på arbetsplatsen hade fackföreningen till uppgift att slå vakt om arbetarnas intressen och rättigheter.

Arbetarmakten organiserar sig för att utveckla socialismen vidare: CTC:s 13:e kongress 1973

I sitt tal den 26 juli 1970 gick Fidel Castro in på brister i samhället. Den stora nationella samlingen för att ro hem sockerskörden med målet 10 miljoner ton – man nådde 8,5 miljoner – visade på att alla inte kände sig riktigt delaktiga i de detaljbeslut de var berörda av och hade att verkställa till hundra procent. Samhällets kanaler för synpunkter, dialog och beslutsfattande behövde utvecklas vidare för att kubanerna gemensamt skulle kunna vidareutveckla sitt socialistiska samhälle. T.ex. i varje kommun hade man en kommunal Kommitté för samordning, verkställande och kontroll (JUCEI). Till denna var knuten ordförandena för folkrörelserna i kommunen, och dessutom valdes ytterligare representanter för folket in på massmöten. Detta behövde förfinas så att alla kunde bli bättre involverade. Fidel Castro sa i sitt tal den 26 juli 1970 att nu gällde det att institutionalisera revolutionen.

I fackföreningsrörelsen och alla de andra folkrörelserna tog man tag i denna uppmaning att utveckla revolutionen vidare. Under det kommande året hölls tiotusentals möten på arbetsplatserna. Man valde 33.815 nya fackklubbsstyrelser. 152.274 nya ledamöter valdes bland 297.372 nominerade. Fackföreningsrörelsens roll i revolutionen diskuterades i fackklubbarna, och sedan vidare på fackföreningskonferenser. Detta utmynnade i den första nationella fackföreningskongressen efter revolutionens seger (CTC:s 13:e) i november 1973. På kongressen 1973 diskuterades och beslutades ett fackligt handlingsprogram.

Fackliga handlingsprogrammet 1973

Om lönesystem och fördelningsprinciper

”Lön ska utgå efter arbetets kvalitet och kvantitet. Den som gör mer och den som gör ett bättre jobb måste få mer.”

Effektiviteten i och kvaliteten hos det utförda arbetet ska vara normgivande för lörens storlek. Detta medför att de grupper som det finns stort behov av i samhällsbygget och som samtidigt har utbildning och specialistkompetens får en högre lön. Övertidsarbete bör undvikas. Beordrad övertid ska betalas. När man jämför lönevillkor i Kuba med andra länder måste man ha i minnet att lönen inte är lika avgörande för levnadsvillkoren som t.ex. i Sverige. På Kuba är boendekostnader och kostnader för uppehållet låga. Utbildning och hälsovård är helt gratis.

Om frivilligt arbete

I kampen mot underutvecklingen har många kubaner deltagit i stor omfattning i frivilligt, obetalt arbete. För många arbetare har detta emellertid kommit att innebära låna och tunga arbetsdagar. Ibland har det frivilliga arbetet varit illa planerat och administrerat.

Fackföreningarna ska utvärdera det frivilliga arbetet. Dåligt planerat arbete rapporteras till högre facklig instans. I jordbruksarbetet, främst under sockerskörden, och i bostadsbyggandet kommer det frivilliga arbetet att vara vanligt även i framtiden.

Om ersättning vid sjukdom och pension

Om arbetare skadas på arbetsplatsen erhåller de 70 procent av sin lön om de vårdas i hemmet och 60 procent om de vårdas på sjukhus. Ersättning för sjukdom utgår under upp till 52 veckor. Därefter får arbetaren pension. I det längsta ska pensionering undvikas, och handikappade ska beredas arbete.

Om rättigheter och skyldigheter

Fackföreningen ska försvara sina medlemmars intressen och verka för att arbetet organiseras bättre, för att uppnå bättre produktionsresultat.

Alla arbetsplatser ska ha ettåriga kollektivavtal. I dessa finns även regler för konfliktlösning om problem skulle uppstå på arbetsplatsen. Tvister som ej kan lösas på arbetsplatsen förs vidare till en högre nivå.

Om deltagande i beslutande organ

Arbetarna ska vara representerade i arbetsplatsens ledningsråd. Där bestäms produktionsplanerna efter diskussion bland arbetarna. Men arbetarna i ledningsrådet får ej förvandlas till "ledningsrådets representanter inför arbetarna".

Alla arbetare ska delta i produktionsmötena som hålls var eller varannan månad. De leds av facket och behandlar alla problem som uppstår inom produktionen. Mötets förslag vidarebefordras till arbetsplatsens administration, som på näst följande möte ska rapportera vilka åtgärder som vidtagits.

Om kvinnors och ungdomars arbete

Fackföreningarna ska samarbeta med verkstadsskolor och andra yrkesinriktade skolor, och arbetsplatserna ska ge plats åt lärlingar för att slussa in ungdomar i yrkeslivet.

Kvinnor avråds från vissa tyngre yrken som kan innebära hälsorisker, som t.ex. gruvarbete. Tendensen att utesluta kvinnor från vissa yrken kritiseras dock som ett utslag av machismo, den traditionella manlighetsmyten. Kvinnosektionerna inom fackföreningarna ska se till att beslut för att förbättra kvinnornas arbetsvillkor förverkligas.

Om socialistisk tävlan

"Socialistisk tävlan för att bygga det nya samhället är värdefull för fackföreningsrörelsen för att förverkliga revolutionens mål". Den socialistiska tävlan innebär att landets arbetsplatser tävlar sinsemellan för att uppfylla produktionsplanerna, höja arbetets kvalitet, delta i frivilligt arbete och i studier. Ett par gånger om året utvärderas arbetet. Vinnaren får en hederstitel. Även på den enskilda arbetsplatsen finns samma socialistiska tävlan mellan arbetarna.

Om internationell solidaritet

CTC uttalar sitt stöd för varje stat, parti och organisation som kämpar mot varje form av kolonialism och imperialism. I praktisk handling innebär detta manifestationer på arbetsplatserna till stöd för kampen i hela världen.

På fabriker och sjukhus skapas, genom utställningar och affischer, en medvetenhet om att kampen i tredje världens länder också är Kubas kamp. Tiotusentals läkare, ingenjörer, lärare,

från arbetsplatserna på Kuba har deltagit med sitt yrkeskunnande som internationalister för att bistå folken i andra länder.

Om fackföreningsrörelsens självständighet

Fackföreningsrörelsen är en självständig och självfinansierad organisation och inte en del av statsapparaten eller någon partiorganisation. Alla arbetare har samma rättigheter och skyldigheter inom fackföreningarna.

CTC:s organisation och arbetssätt

Innan folkomröstningen om den nya grundlagen 1976 hade 1975 en ny administrativ indelning införts, med 169 kommuner och 14 provinser. Fackföreningsrörelsen Organiserade sina lokala och regionala konferenser enligt denna geografiska indelning. Fackföreningsavdelningar finns på alla arbetsplatser. Medlemskap är frivilligt. De allra flesta på arbetsplatserna är medlemmar. CTC har ca 3 miljoner medlemmar i de 19 nationella fackförbunden. Även om man inte är medlem har man rätt att delta i de månatliga produktionsmötena på arbetsplatsen, delta i valet av arbetarrepresentant till arbetsplatsens kommitté för arbetarrättvisa (instans för överklaganden) m.m. Den minsta organisationsenheten är fackklubben. Under senare tid har man delat upp stora klubbar i två eller flera klubbar för att få bättre kontakt mellan de valda ledarna och arbetarna. Arbetarna nominerar kandidater till förtroendeposterna på möten, där alla har närvarorätt. Bland kandidaterna utser medlemmarna sedan – i hemliga val – de fackliga ledningarna. Det är två och ett halvt år mellan valen. På en stor arbetsplats, med flera fackklubbar med var sin ledning, har man en gemensam fackförening med en egen ledning som nomineras och väljs genom hemliga val av medlemmarna.

Ministeriet för arbete och socialförsäkring fastställer baslöner. En genomsnittslön för en arbetare i produktionen är 250 pesos, och 550 pesos är lönen för en departementschef. Löneförhandlingar sker på flertalet arbetsplatser årligen eller vartannat år. Dessa förhandlingar blir alltmer betydelsefulla allteftersom det går framåt med den pågående decentraliseringen av beslutsfattande och av möjligheterna att ta initiativ lokalt. Det finns inget i kubansk lagstiftning som i sig förbjuder fackföreningarna att strejka.

Nationell kongress hålls vart 5:e år, och i perioden mellan kongresserna organiseras konferenser på provins- och kommunnivå.

Specialperioden

CTC:s 17:e kongress 1996

Specialperioden och bristsituationen när det gällde råvaror för produktionen, drivmedel etc., innebar stora prövningar för arbetarna. Många arbetare blev sysslösa, även om deras lön och trygghet fanns kvar. I detta läge var CTC:s 17:e kongress betydelsefull.

Kongressen hölls i april 1996 med 1900 ombud. Program- och resolutionsförslag hade under ett års tid diskuterats i fackföreningarna på 81 000 arbetsplatser över hela Kuba. Bland diskussionsämnena var arbetstillfällen, löner, turism, kvinno- och ungdomsfrågor och sockerskörden. Också förekomsten av nya sociala problem som den ekonomiska krisen och turismen fört med sig diskuterades: stölder, korruption, prostitution, tiggande barn och ideologisk förflackning. Kongressens paroll var: *Se puede mucho juntas* – Tillsammans kan vi göra mycket.

Pedro Ross, CTC:s ordförande, förklarade: ”Detta är en politisk kongress, för dess syfte är att försvara revolutionen och socialismen. Vi måste bli starkare politiskt, ideologiskt och ekonomiskt. Kongressen är historisk, för vår stora utmaning är att vi måste nå maximal effektivitet och produktivitet. Samtidigt måste vi behålla den sociala rättvisan. Det är en kombination som ännu ingen har lyckats med, men vi ska bevisa att det går. Det viktigaste för kongressen är att besluta hur arbetarna och fackföreningarna ska tackla förändringarna i samhället. Vi måste analysera hur vi under de nya villkor som råder ska bevara den enighet

som är förutsättningen för vår styrka. Och vi måste besluta vad vi måste göra tillsammans med hela folket och dess organisationer för att under alla omständigheter garantera arbetarnas makt, genom arbetarna och för arbetarna.”

Kampen för idéerna

CTC:s 18:e kongress 2001

Vid den 18:e kongressen som hölls den 29-30 april 2001 hade CTC 3 miljoner medlemmar i 19 medlemsförbund och 84.000 arbetsplatsorganisationer.

Huvudtemat för kongressen var *kampen för idéerna*, det offensiva försvaret av det socialistiska samhällssystemet.

På kongressen deltog 1.675 delegater, varav 39 procent var kvinnor. Det var 7,6 procent fler kvinnor än vid kongressen 1996. Den yngste delegaten var 23 år och den äldste 81 år. 400 gäster deltog från 58 länder, varav 100 från USA.

På dagordningen stod bl.a. diskussioner om ALCA (FTAA på engelska), det nya frihandelsavtalet som USA försöker tvinga på de latinamerikanska länderna.

CTC:s representant talar:

Joaquin Bernal – tobaksarbetare

Joaquin Bernal började som tobaksarbetare vid 14 års ålder. Nu är han internationell sekreterare hos CTC. Under Batistatiden sattes han i fängelse efter en facklig demonstration. Under ett besök i Sverige våren 1997 berättade han om hur fackföreningsrörelsen fungerar.

Revolutionen har erkänt den fackliga rörelsen som den verkliga företrädaren för arbetarna. Sedan segern har den principen följts att alla lagar och lagliga åtgärder skall diskuteras med arbetarna och med fackföreningarna innan de beslutas av Kubas parlament, Nationalförsamlingen, och regering. Och nu, efter 35 år, finns det inte ett exempel på Kuba där någon lag eller lagändring har genomförts mot arbetarnas vilja.

Demokratiska fackliga val

– Alla fackliga ledare är valda av fackföreningens medlemmar genom direkta och hemliga val. Det finns 355.000 fackliga ledare. Något mer än 10 procent av arbetarna har av sina arbetskamrater getts ett fackligt förtroendeuppdrag av något slag. De väljs demokratiskt. Arbetarna nominerar vem de vill. En valsedel görs med en lista på alla föreslagna kandidater. Alla medlemmar röstar i en hemlig valprocedur, kryssmarkerar namnen på dem de vill välja. Sitt val av generalsekreterare, dvs. ordförande, markerar de med två kryss. Det måste alltid finnas minst dubbelt så många kandidater som det antal som skall väljas. De som har fått mest röster blir valda. Men de måste var och en få mer än 50 procent av rösterna.

Medlemsavgifter enda inkomstkällan

– CTC är en självfinansierande organisation. Vi tar inte emot subventioner, varken från staten, från det kommunistiska partiet eller från någon internationell organisation.

Alla som arbetar fackligt på heltid får sin lön från den egna fackliga organisationen, samma lön som i det vanliga jobbet. Vår enda inkomst är medlemsavgifterna. Medlemmarna betalar en procent av sin lön till fackföreningen. Vi har inga ekonomiska rörelser eller företag som vi kan få in pengar på. Det är dessutom förbjudet. Lagen säger att vi får ha de företag som vi behöver för det fackliga arbetet, som tryckerier, eller små hotell där våra medlemmar kan bo. Men vi får inte ha hotell för turister eller tryckerier för att tjäna pengar. Vi kan äga våra egna fastigheter och ha verkstäder där vi fixar våra fordon och såna saker.

Inget obligatorium

– I den fackliga rörelsen betalar arbetarna medlemsavgifterna direkt ur sina egna fickor, de dras inte på lönen. Arbetaren måste själv gå och betala sin medlemsavgift.

De så kallade ”fria” fackföreningarna före revolutionen tog in medlemsavgifterna genom att företaget gjorde avdrag på lönen. Detta gillade inte arbetarna. När det kalla kriget startade vid mitten av 1940-talet kom de nordamerikanska fackföreningarna in och ville ta över rulljungen. De förföljde och mördade de ledare som hade blivit valda av arbetarna. De tvingade på oss de fackliga företrädare som senare flydde ur landet med diktatorn Batista. Arbetarna hade inte lust att betala medlemsavgifter till sådana organisationer.

Då infördes lagen om obligatorisk medlemsavgift. Det medförde att många arbetare – inte alla, men de mest medvetna – betalade två medlemsavgifter. Dels den som de tvingades betala genom lagen, och sen ytterligare en avgift som de betalade frivilligt till de fackliga ledare som drev den underjordiska kampen mot Batistas diktatur.

Efter revolutionens seger infördes systemet med den frivilliga medlemsavgiften. Några har sagt att detta är ett primitivt och arbetskrävande sätt att få in medlemsavgifterna. Det skulle vara mycket mer praktiskt och funktionellt om man överlät till företaget att automatiskt dra av fackföreningsavgiften från lönen. Men arbetarna har aldrig godkänt något sådant. Och detta är ett mycket starkt vapen som arbetarna har. Vi kan se om det börjar gå neråt. Om det blir problem att få in avgifterna förstår vi att det inte står rätt till på den arbetsplatsen. Nästan alltid beror det på att fackföreningen inte gör sitt jobb. Medlemmarna visar detta genom att inte betala medlemsavgifterna. Detta är väldigt viktigt för oss.

Det betyder inte att fackföreningarna alltid är perfekta. Vi har många problem. Det finns fackliga företrädare som inte alls driver den politik de borde göra. Men i majoriteten av fallen gör de vad de skall, och inbetalningen av medlemsavgifter är mycket hög. Mer än 95 procent av arbetarna betalar varje månad sin avgift.

Facket deltar i samhällspolitiken

– Den kubanska fackföreningsrörelsen måste ta hand om allt som rör arbetarna. Vi måste se på lönen, på arbetsvillkoren och livsvillkoren, på arbetarskyddet och organiseringen av arbetet. Vi representerar arbetarna gentemot företaget och gentemot alla statliga och andra institutioner. Vi diskuterar kollektivavtalet med arbetarna, med företagen och med regeringen. Vi spelar också en politisk roll. Vi diskuterar politiska frågor som gäller hela folket. Under den senaste tiden har vi spelat en viktig roll i diskussionerna om de ekonomiska reformerna. Kuba har infört en lag som gäller utländska investeringar. Vi diskuterade detta med alla arbetarna innan den genomfördes. (*Arbetareparlament* kallar kubanerna detta stora rådslag.) Många arbetare ansåg att det fanns felaktigheter i projektet. Vi hade möjligheter att ställa samman de kritiska synpunkterna och lägga fram dem för regeringen innan lagförslaget togs. Resultatet blev ett nytt kapitel i lagen, ett mycket viktigt kapitel om att alla utlänningar som investerar på Kuba måste respektera arbetslagstiftningen. Det innebär att företagaren måste erkänna den fackförening som arbetarna väljer. Vi vet ju att det finns många utländska företag som helst vill ha sin egen fackförening eller kanske inte någon fackförening alls. Detta är ett exempel på hur fackföreningarna har haft ett inflytande på den politiska processen. Det finns många andra exempel

CTC har ordförandeskapet i de kommissioner som sammanställer listorna på valbara kandidater till provinsförsamlingarna och till Kubas parlament, Nationalförsamlingen.

Internationella kontakter

– Vi har kontakter med alla fackliga landsorganisationer som vill ha kontakter med oss. Vi deltar också aktivt i den *internationella arbetsorganisationen* (ILO) med säte i Genève. Men

inte så aktivt som vi skulle vilja, eftersom vi har ekonomiska begränsningar särskilt när det gäller flygbiljetter och utlandsbesök som måste betalas i hårdvaluta.

Facklig enhet

Fackföreningsrörelsen CTC på Kuba har en annorlunda roll jämfört med i länder dominerade av privata företag. Folket på Kuba styr och kontrollerar landets företag genom sina valda representanter i Folkmakten: National-, provins- och kommunförsamlingarna. CTC får således en dubbel roll, eftersom medlemmarna är både företagsägare och anställda. Det gäller dels att främja företagets framsteg i hela folkets intresse, och dels att skydda och förbättra arbetarnas välfärd.

CTC och de olika fackföreningarna är självständiga organisationer. Men det finns starka relationer med statens organ och kommunistpartiet. Dessa fungerar i praktiken som kanaler för information, diskussion och inflytande.

Ända sedan revolutionen 1959 har stora nationella rådslag med hundratusentals möten varit en röd tråd i demokratin. Dessa *arbetarparlament* har under de senaste tio åren haft avgörande inflytande. Exempelvis: Ett lagförslag som skulle gett samriskföretag rätt att själva anställa och betala arbetare ratades av fackföreningsrörelsen. CTC förordade en solidarisk lösning. Kubanerna som arbetar på samriskföretagen (som kan vara till hälften ägda av utländska företag) är anställda av ett statligt organ *Empresa Empleadora*. Samriskföretaget betalar i hårdvaluta till Empresa Empleadora, som i sin tur betalar kubanska avtalslöner i pesos till de anställda. På så sätt kommer hårdvalutan hela befolkningen till del för import av viktiga varor utifrån, och man motverkar uppkomsten av ojämlikhet. Ungefär 5 procent av de anställda på Kuba arbetar på samriskföretag.

Kontrarevolutionärerna i Miami m.fl, som motsätter sig Kubas socialism, agerar för att så kallade "oberoende fackföreningar" (givetvis med propagandastöd och pengar från västvärlden) skall få agera fritt på Kuba. Avsikten är endast att splittra och motverka den enhet som kubanerna under sekler kämpat för.